

Міністерство освіти і науки України
Національна металургійна академія України

**РОБОЧА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни**

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

**(для студентів за напрямом підготовки 050106
- облік і аудит заочної форми навчання)**

Дніпропетровськ – НМетАУ – 2013

УДК 338

Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни "Економіка підприємства" для студентів напряму підготовки 6.050106 - облік і аудит заочної форми навчання /Укл.: Л.М. Душина – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2013. – с.

Містить перелік питань навчальної програми, методичні вказівки до їх вивчення, контрольні питання для самоперевірки, що наведені після кожної теми дисципліни, варіанти індивідуальних завдань для самостійного виконання студентами.

Призначена для студентів напряму підготовки 6.050106 - облік і аудит заочної форми навчання.

Укладач: Л.М. Душина , доц., к.т.н.

Відповідальна за випуск С.Б. Довбня, д-р екон. наук, проф.

Рецензент . (НМетАУ)

Підписано до друку «___»_____2013. Формат 60x84 1/16. Папір друк.
Друк плоский. Облік.-вид. арк. _____. Умов. друк. арк. _____. Тираж_____.
Замовлення №_____.

Національна металургійна академія України
49600, м. дніпропетровськ, пр. гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ

ВСТУП

Програма вивчення нормативної дисципліни «Економіка підприємства» складена відповідно до місця та значення дисципліни за структурно - логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра з напрямку 0501 «Економіка і підприємництво».

Мета вивчення дисципліни – формування системи спеціальних знань і практичних навичок аналізу та планування показників господарсько-виробничої діяльності підприємства з урахуванням чинників зовнішнього та внутрішнього середовища його функціонування.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- поняття «стратегія розвитку підприємства» і «тактика її здійснення»;
- складові ресурсного потенціалу підприємства та пошук шляхів його ефективного використання;
- визначення понять: поточні витрати підприємства; собівартість продукції; склад поточних витрат; планування витрат підприємства;
- визначення поняття механізму формування та використання доходів і прибутків підприємства від різних напрямів його діяльності (виробничої, комерційної, зовнішньоекономічної, фінансової, інвестиційної та ін.

вміти:

- дати оцінку ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства;
- дати оцінку рівня собівартості продукції та виявити фактори, які впливають на цей показник;
- розробити інвестиційний проект з метою покращання техніко-економічних показників діяльності підприємства;
- дати оцінку економічної ефективності запропонованих заходів.

Засоби діагностики успішності навчання – комплект тестових завдань, які містять теоретичний матеріал даного курсу і основні типи задач.

Зв'язок з іншими дисциплінами – після вивчення дисциплін «Економічна теорія», «Мікроекономіка», «Бухгалтерський облік», «Теорія

економічного аналізу», «Інформатика та комп'ютерна техніка» та передуює вивченню дисципліни «Фінанси підприємства».

1. ПРОГРАМА, МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Тема 1. Теорія підприємств і основи підприємництва

Питання навчальної програми

Підприємство як статутний суб'єкт господарювання. Напрями його діяльності та права в галузі планування, управління ресурсами, розпорядження доходами і прибутками. Концепція підприємництва. Види підприємництва

Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Поняття підприємства, його ознаки. Модель організаційних форм виробничого підприємства. Порівняльна характеристика організаційно-правових форм. Об'єднання юридичних осіб. Концепція реформування підприємств в ринкових умовах

Тема 2. Структура та управління підприємством

Питання навчальної програми

Виробнича та загальна структура підприємства. Поняття та необхідність управління. Еволюція концепцій управління. Функції та сучасні принципи управління. Організаційні структури та методи управління підприємством. Шляхи удосконалення управління підприємством.

Зовнішнє середовище господарювання підприємств

Характеристика зовнішнього середовища підприємства, його характеристика і вплив на функціонування підприємства. Суб'єкти і фактори зовнішнього середовища.

Тема 3. Планування діяльності підприємства

Питання навчальної програми

Суть і основні процедури стратегічного планування на підприємстві. Поняття, принципи та методи планування. Системи планів підприємства, їх

взаємозв'язок. Система показників стратегічного планування. Система оперативно-виробничого планування на підприємстві.

Ринок і продукція

Виробнича система як суб'єкт ринкових відносин. Поняття і класифікація продукції. Номенклатура і асортимент продукції в чорній металургії та інших галузях промисловості. Натуральні та умовно-натуральні вимірники продукції. Розробка та обґрунтування виробничої програми підприємства

Тема 4. Капітал підприємства

Питання навчальної програми

Основні виробничі фонди

Економічна сутність, склад, класифікація, структура основних виробничих фондів. Облік ОФ в натуральному та вартісному виразі. Фізичне та моральне спрацювання ОФ. Сутність поняття амортизація, її значення в оновленні ОФ, види та методика обчислення. Відтворення ОФ, його форми, джерела фінансування. Показники ефективності використання ОФ і шляхи підвищення ефективності використання ОФ.

Оборотні фонди і обігові кошти

Економічна сутність, склад та структура оборотних коштів. Кругообіг оборотних коштів, його стадії та форми. Умови формування оборотних коштів підприємства. Нормування оборотних коштів і його методи. Показники ефективності використання оборотних коштів, методи їх розрахунків.

Тема 5. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці

Питання навчальної програми

Поняття, класифікація та чисельність персоналу підприємства, їх залежність від технічного рівня і організації виробництва. Продуктивність праці – поняття, показники, фактори рівня. Шляхи і методи зростання продуктивності праці на підприємстві. Форми та система оплати праці.

Тема 6. Витрати на виробництво та реалізацію продукції

Питання навчальної програми

Сутність понять «витрати», «собівартість продукції, послуг та робіт». Взаємозв'язок та взаємообумовленість ресурсів і поточних витрат підприємства. Класифікація витрат підприємства за місцем виникнення витрат, функціональним призначенням, економічними елементами, способом перенесення на вартість продукції, рівнем еластичності від обсягів виробництва, ступенем однорідності, періодами, принципами організації управління.

Показники собівартості продукції та порядок їх обчислення. Фактори, що впливають на формування витрат підприємства. Управління поточними витратами за системою «стандарт-костінг», «директ-костінг».

Кошторис витрат виробництва - поняття, склад. Послідовність розрахунку витрат виробництва. Собівартість товарної продукції. Фактори, що обумовлюють рівень витратомісткості продукції, робіт, послуг підприємства.

Розрахунок витрат за техніко-економічними факторами. Виявлення резервів оптимізації поточних витрат підприємства.

Тема 7. Організація виробництва і забезпечення якості продукції

Питання навчальної програми

Практичне ціноутворення, його мета в умовах ринку. Сутність, функції, види і структура цін у промисловості. Залежність цін від витрат на виробництво, якості продукції і інших чинників. Залежність прибутковості виробництва і споживання продукції від співвідношення собівартості, цін і якості продукції.

Поняття якості продукції, необхідність та значення її підвищення. Показники якості та методи її оцінки.

Тема 8. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Питання навчальної програми

Доход, прибуток - сутність і значення їх в господарській діяльності підприємства. Формування й використання прибутку. Рентабельність - економічна сутність і різновиди. Характеристика і методика розрахунків показників рентабельності (ресурсів, активів, виробництва, продукції). Фактори і шляхи підвищення рентабельності в підприємства. Аналіз беззбитковості.

Зміст і форми фінансової діяльності підприємства. Баланс підприємства, його структура. Показники фінансового стану підприємства (прибутковості, ліквідності, стабільності та ін.), їх сутність, призначення, методика розрахунків. Ефективність виробництва як економічна категорія. Критерії та показники ефективності виробництва. Чинники зростання ефективності виробництва.

Тема 9. Інвестиції

Питання навчальної програми

Поняття, склад і структура інвестицій. Технологічна та відтворювальна структура капітальних вкладень. Оцінка ефективності та методи її визначення. Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень.

Тема 10. Інноваційна діяльність.

Питання навчальної програми

Сутність і види інноваційних процесів. Значення і закономірності розвитку науки. Технічні новини і нововведення. Організаційні, економічні, соціальні інновації.

Вплив інновацій на виробництво. Чинники і умови прискорення інноваційних процесів в промисловості.

Науково-технічний прогрес (НТП) як основа розвитку та інтенсифікації виробництва. Основні напрями науково-технічного прогресу. Автоматизація та механізація виробництва, показники оцінки їх рівня. Ефективність науково-технічного прогресу. Методика розрахунку ефективності НТП. Економічний ефект від впровадження заходів НТП. Методика визначення економічного

ефекту, соціальних та економічних результатів впровадження заходів науково-технічного прогресу.

Тема 11. Розвиток підприємств: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація

Питання навчальної програми

Необхідність та суть реструктуризації підприємства. Зовнішні та внутрішні причини реструктуризації. Види реструктуризації, їх характеристика та етапи процесу реструктуризації. Суть процесу санації підприємства. Класична модель санації.

Тема 12. Економічна безпека та антикризова діяльність

Питання навчальної програми

Характеристика економічної безпеки підприємства та основні напрямки організації економічної безпеки. Банкрутство підприємств. Методичні основи визначення ймовірності банкрутства підприємства.

2. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Відповідно до навчальних планів **студенти** виконують контрольну роботу.

Контрольна робота є складовою частиною самостійної роботи **студента** заочної форми навчання по освоєнню програми дисципліни й передбачає **письмовий** виклад відповідей на запитання завдання.

Основними джерелами інформації для виконання завдання є вихідні дані, **наведені в додатках. Усі** цифрові дані умовні.

Контрольну роботу виконують українською на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифту Times New Roman текстового редактора Word розміру 14 з міжрядковим інтервалом 1,3. Текст контрольної роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, стрічка - чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту повинна бути однаковою.

Обсяг контрольної роботи не повинен перевищувати 15 сторінок **надрукованих** розбірливо, акуратно, грамотно. Сторінки повинні бути пронумеровані.

Постановка питання і вихідні дані

Постановка задачі і вихідні дані є однаковими для всіх студентів.

Як об'єкт дослідження розглядається цех металургійного підприємства, що виробляє і цілком реалізує продукцію одного найменування. Кількісну і якісну сторони роботи цього цеху в звітному періоді характеризує система техніко-економічних показників (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 - Техніко-економічні показники роботи цеху в звітному році

Найменування показників, умовна позначка, <i>розмірність</i>	Значення показника
1	2

<u>Показники, що характеризують випуск продукції</u>	
1. Річний обсяг виробництва і продажів, A , тис. т	500
2. Товарна (реалізована) продукція, ТП (РП) , млн. грн.	450
3. Ціна одиниці продукції, Ц , грн./т	
<u>Показники, що характеризують витрати на виробництво і збут продукції</u>	
4. Собівартість товарної продукції, C_{ТП} , млн. грн.	190
у тому числі:	114
– сировина й основні матеріали*	
– допоміжні матеріали*	2
– паливо технологічне (частка умовно – постійних витрат $\alpha=40\%$)	10
– енергетичні витрати ($\alpha=20\%$)	8
– заробітна плата з нарахуваннями ($\alpha=50\%$)	4
– амортизація основних засобів ($\alpha=100\%$)	18,5
– інші витрати цеху ($\alpha=80\%$)	5
– ремонтний фонд ($\alpha=70\%$)	6
– загальнозаводські витрати ($\alpha=100\%$)	7,5

Продовження таблиці 3.1

– позавиробничі (комерційні) витрати*	15
5. Собівартість одиниці продукції, c грн./т	
6. Витрати на 1 грн. товарної продукції, З_{тп} , коп.	
<u>Показники, що характеризують використання окремих видів ресурсів</u>	
7. Матеріалоємність продукції, M_e , коп.	
8. Паливоємність продукції, T_e , коп.	
9. Енергоємність продукції, E_e , коп.	
<u>Показники, що характеризують використання засобів праці</u>	

10.Основні фонди, ОФ , млн. грн.	150
11.Фондовіддача, f , т/1000 грн.	
12.Фондоємність продукції, q , грн./т	
<u>Показники, що характеризують використання оборотних коштів</u>	37,5
13.Оборотні кошти, ОС , млн. грн.	
14.Прямий коефіцієнт обертаємості, К , обертів/рік	
15.Тривалість 1 обороту, Д , днів	
<i>Трудові показники</i>	800
16.Чисельність трудящих, Ч , чол.	
17.Фондоозброєність праці, Ф_в , $\frac{\text{тыс.грн.}}{\text{чел.}}$	
Продуктивність праці, В , т / чол.рік	
<u>Узагальнюючі показники</u>	
18.Прибуток від реалізації продукції, П , млн. грн.	
19.Рентабельність продукції, Р_п , %	
20.Рентабельність виробництва, Р , %	

* - перемінні витрати ($\alpha=0$).

Маємо інвестиційний проект, спрямований на удосконалювання діючого виробництва. Це може бути проект реконструкції, технічного переозброєння, розширення діючого підприємства тощо.

Реалізація проекту вимагає інвестицій в основні фонди й оборотні кошти, та передбачає заміну морально застарілого устаткування (ОФ_в) новим, що призводить до зміни показників роботи цеху (див. додаток 1).

Для наочності і розуміння сутності постановки питання доцільно зобразити схему нарощення інвестицій і дисконтування грошових потоків (додаток 2) згідно свого варіанту.

Студент пропонує свій розподіл інвестицій в основні фонди по роках здійснення проекту. Це може бути рівномірне щорічне вкладення грошей чи інший розподіл. Однак, слід мати на увазі, що "заморожування" коштів у процесі капітального будівництва збільшує майбутню вартість грошей.

Оцінка економічної ефективності інвестиційного проекту

Рекомендується наступна послідовність виконання контрольної роботи.

Насамперед, варто розрахувати відсутні техніко-економічні показники (ТЕП) у таблиці 1. Перед цим доцільно заготувати форму порівняльної таблиці (таблиця 2.), у якій необхідно заповнити всі показники базового (звітного) періоду в колонку 2 за аналогією з таблицею 1.

Таблиця 2 - Форма порівняльної таблиці ТЕП і порядок її заповнення

Найменування показників	Значення ТЕП		Зміни (±)		Індекс ТЕП (І)
	За звітом	За проекто м	абс.	віднос., %	
1	2	3	4	5	6
Наприклад, 1.Річний обсяг виробництва, А, тис. т 2.Товарна (реалізована) продукція, ТП (РП), млн.грн. 21.Рентабельність виробництва, Р, %	A_0	A_1	$A_1 - A_0 =$ $= \Delta A_{\text{абс.}}$	$\frac{\Delta A_{\text{абс.}}}{A_0} \cdot 100$ $= \Delta A_{\text{отн}}$	$\frac{A_1}{A_0}$

Для розрахунку показників у базовому періоді (кол.2 таблиці 2.) необхідно скористатися відповідними формулами. При цьому варто звернути увагу на розмірність показника і побачити реалізацію найважливішого методу економіки – зіставлення (порівняння) витрат і результатів, зрозуміти економічний зміст кожного показника і його місце у системі ТЕП.

Наступним етапом контрольної роботи є розрахунок ТЕП роботи цеху після здійснення інвестиційного проекту. У якості вихідних даних при цьому використовується додаток 1 (відповідно до обраного варіанту) і заповнений стовпчик 2 таблиці 2.

У розрахунках використовується метод індексування (коефіцієнтний метод).

З огляду на роль собівартості у формуванні інших економічних показників, розрахунку цього показника і його складових (витрат на сировину, паливо, енергію, заробітну плату й ін.) варто приділити особливу увагу.

Важливим моментом при цьому є розуміння особливостей формування (утворення) витрат по кожній статті калькуляції. Крім того, факторами, що впливають на величину витрат по будь-якій статті, у загальному випадку можуть бути зміна обсягу виробництва (ΔA) і пряма зміна витрат унаслідок зміни норм витрати (Δk), цін на сировину, паливо, енергію ($\Delta \Pi$), чисельності трудящих ($\Delta \text{Ч}$), основних фондів ($\Delta \text{ОФ}$) і ін.

Отже, витрати по будь-якій статті собівартості товарної продукції за проектом на весь випуск продукції $\sum a_1$ розраховуються за формулою:

$$\sum a_1 = \sum a_0 \cdot \alpha_i + \sum a_0 \cdot (1 - \alpha_i) \cdot I_A + \Delta \sum a_{\text{пряме}},$$

де $\sum a_0$ – складові собівартості товарної продукції, тис. грн. (складові показника 4 кол. 2 таблиці 2.)

α_i – частка умовно-постійних витрат по відповідній статті, дол. од.;

$\Delta \sum a_{\text{пряме}}$ – пряма зміна витрат унаслідок впливу інших факторів (крім ΔA).

З огляду на характер вихідних даних, варто максимально використовувати індексний метод. Наприклад, розрахунок витрат на заробітну плату з відрахуваннями за проектом з урахуванням зменшення чисельності персоналу буде наступним:

$$\sum a_{\text{зп1}} = \left[\sum a_{\text{зп0}} \cdot \alpha_{\text{зп}} + \sum a_{\text{зп0}} (1 - \alpha_{\text{зп}}) I_A \right] \cdot I_{\text{ч}}$$

При визначенні витрат по статті «Амортизація основних засобів» варто скористатися наступними рекомендаціями.

Відомо, що амортизація – це частина основних фондів, перенесена на собівартість продукції пропорційно нормам амортизації (Нам):

$$AM_{\text{річ.}} = \frac{\text{ОФ} \cdot N_{\text{ам}} \text{ грн.}}{100} \text{ / рік}$$

Основні фонди за проектом змінюються внаслідок двох факторів: інвестицій в основні фонди ($INV_{\text{оф}}$) і виведених (фізично і морально зношених) основних фондів ($ОФ_{\text{в}}$) (див. додаток 1). Тому, якщо для групи основних

фондів «Машини і обладнання» $H_{ам}$ приймається відповідно діючого законодавства.

$$AM_{piq_1} = AM_{piq_0} + \frac{(INV_{of} - OF_{\epsilon}) * H_{ам}}{100} \text{ млн. грн.},$$

Збільшення обсягу виробництва за проектом викликає додаткову потребу в оборотних коштах (ΔOC), а оборотні кошти після реалізації інвестиційного проекту (OC_1) становитимуть

$$OC_1 = OC_0 + \Delta OC.$$

З огляду на порядок нормування оборотних коштів, додаткова потреба в них (інвестиції в оборотні кошти) розраховуються по формулі

$$\Delta OC = \frac{PP_0}{K_0} \cdot (I_{\pi} \cdot I_A - 1),$$

де PP_0 - реалізована продукція за звітом, грн.;

K_0 - коефіцієнт оборотності за звітом;

I_{π} і I_A - відповідно індекси ціни продукції й обсягу виробництва за проектом.

Додаткова потреба в оборотних коштах виникає на початку реалізації проекту. Тому інвестиції в оборотні кошти не підлягають ні нарощенню, ні дисконтуванню. Вони здійснюються одноразово, одномоментно.

Вихідні дані (див. табл. 1.) дозволяють визначити техніко-економічні особливості розглянутого цеху. Підставою для цього служить структура собівартості товарної продукції. Її розрахунок для звітного і проектного періодів доцільно виконати в таблиці наступної форми (таблиця 3.)

Таблиця 3 - Структура собівартості товарної продукції, %

Найменування статей витрат	Значення витрат, млн. грн.		Структура, %	
	звіт	проект	звіт	проект
1. Сировина й основні матеріали	114		60,0	
2. Допоміжні матеріали	2		1,1	
-----	-----		-----	
-----	-----		-----	
10. Позавиробничі (комерційні) витрати	15		7,9	
Всього	190		100	

Значення частки окремих складових собівартості дозволяє зробити висновок про техніко-економічні особливості даного підприємства (матеріало-, паливо-, енерго-, зарплато-ємності продукції).

Помітьте, що розрахунки структури не є самоціллю. Структура собівартості, наприклад, дозволяє ранжувати (установлювати першочерговість) заходів щодо її зниження (за принципом: насамперед можна заощадити те, що займає найбільшу частку). З огляду на високу матеріалоемність металургійної продукції, її зниження є найважливішим напрямком зниження собівартості.

Розрахувавши всі ТЕП і заповнивши всі стовпчики таблиці 2., можна приступати до визначення грошових потоків, одержуваних підприємством за період життя інвестиційного проекту. Грошовий потік за i -й рік реалізації проекту (CF_i) розраховується як сума чистого прибутку ($\Pi_{ч\ i}$) і річної амортизації ($AM_{річ\ i}$) за цей же рік

$$CF_i = \Pi_{ч\ i} + AM_{річ\ i},$$

а приріст грошового потоку в порівнянні з базовим (звітним) роком складає

$$\Delta CF_i = CF_i - CF_0$$

При визначенні чистого прибутку ставку податку на прибуток варто прийняти відповідно до діючого законодавства.

Грошовий потік в останньому році реалізації проекту повинний містити в собі дві позитивні добавки. По-перше, до кінця проекту вивільняються додаткові інвестиції в оборотні кошти (INV_{oc}) у повному обсязі. По-друге, залишкова вартість ($ОФ_{ост.}$) основних фондів, встановлених за проектом, кваліфікується як позитивний грошовий потік, тому що допускається, що основні фонди будуть продані по цій вартості чи будуть використані для цілей іншого проекту. Отже, за п'ятий рік життя проекту грошовий потік складе

$$CF_5 = \Pi_{ч\ 5} + AM_{річ\ 5} + \Delta OC + OF_{ост}$$

$$OF_{ост} = OF_1 - \sum_{i=1}^5 AM_i$$

При розрахунку грошових потоків по роках реалізації проекту необхідно пам'ятати, що він буде змінюватися за рахунок зменшення $AM_{річ\ i}$, тому що амортизація нараховується за дегресивним методом.

Результати розрахунків ТЕП і грошових потоків по роках життя проекту заносяться в таблицю 4.

Таблиця 4 - Результати розрахунку вихідних грошових потоків, млн. грн.

Найменування показників	Значення показників по роках					
	"0"	"1"	"2"	"3"	"4"	"5"
1.Річний обсяг виробництва, тис. т						
2.Ціна продукції, грн./т						
3.Реалізована продукція						
4.Собівартість реалізованої продукції						
5.Прибуток від реалізації продукції						
6.Податок на прибуток						
7.Чистий прибуток						
8.Амортизація						
9.Грошовий потік						
10.Приріст грошового потоку	-					

Дані таблиці 4 використовуються для розрахунку показника чистої теперішньої вартості проекту (NPV) за допомогою формули

$$\cdot NPV = -\sum_{i=0}^n INV_{OF_i} \cdot (1+r)^{i-1} - \Delta OC + \sum_{i=1}^m \frac{\Delta CFI_i}{(1+r)^i}, \quad (3.21)$$

де n - тривалість здійснення проектних рішень, років (додаток Г);

m - термін реалізації проекту, років - однаковий для усіх варіантів завдань, $m = 5$ років;

r - ставка дисконту, % - однакова для усіх варіантів, $r = 15\%$.

Критерієм економічної доцільності (ефективності) інвестиційного проекту є позитивне значення чистої теперішньої вартості ($NPV > 0$). Якщо за розрахунками $NPV < 0$, то треба запропонувати заходи щодо удосконалення інвестиційного проекту.

Аналіз беззбитковості виробництва і реалізації продукції

Алгоритм аналізу беззбитковості виробництва і реалізації продукції визначається формулою для розрахунку критичного обсягу виробництва у натуральному вимірі ($A_{\text{крит.}}$)

$$A_{\text{крит.}} = \frac{\sum a_{\text{пост.}}}{Ц - a_{\text{перем.}}},$$

де $\sum a_{\text{пост.}}$ - загальна сума умовно-постійних витрат на весь випуск продукції, грн.;

$a_{\text{перем.}}$ - змінні витрати на одиницю продукції, грн./т;

Ц - ціна продукції, грн./т,

і виглядає в такий спосіб:

- розрахунок загальної суми умовно-постійних витрат на весь випуск продукції;
- розрахунок змінних витрат на одиницю продукції;
- розрахунок точки беззбитковості в одиницях продукції й у вартісному вимірі;
- розрахунок запасу безпеки в одиницях продукції й у відсотках;
- розрахунок прибутку в системі CVP (таблиця 6.);
- побудова графіка беззбитковості для базового та проектного варіантів.

Результати аналізу беззбитковості для "0" та "1" періодів оформлюються у вигляді таблиці 5.

Таблиця 5 - Результати аналізу беззбитковості виробництва і реалізації продукції

Найменування показників	Значення показників у періоді	
	"0"	"1"
1. Постійні витрати на весь випуск продукції, млн. грн.		
2. Змінні витрати на одиницю продукції, грн./т		
3. Ціна продукції, грн./т		
4. Критичний обсяг виробництва, тис. т		
5. Те ж, млн. грн.		

6. Запас безпеки, %		
---------------------	--	--

Таблиця 6 - Розрахунок прибутку в системі CVP, млн.грн.

Найменування показників	На обсяг, млн. грн.	На 1 т, грн.	%
Реалізована продукція			100
— Змінні витрати			
= Маржинальний прибуток			
— Постійні витрати			
= Прибуток			

Висновки по роботі робляться на підставі результатів оцінки економічної ефективності інвестиційного проекту, порівняльної таблиці ТЕП (табл. 2.) і таблиці 5 з результатами аналізу беззбитковості виробництва і реалізації продукції.

Рекомендована література

1. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. - К.: КНЕУ, 2001.- 528 с.
2. Экономика предприятия. Учебник для вузов/ Под ред. Проф. В.П.Грузинова. -М.:ЮНИТИ, 1998.-535 с.
3. В.В Ковалев. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Финансы и статистика, 1997.-512 с.
4. Экономика предприятия: Учебник / Под ред. О. И. Волкова. -М.: ИНФРА - 1998. -416 с.
5. В. П. Савчук. Оценка эффективности инвестиционных проектов: -Учеб. пособие. -Днепропетровск: ГМетАУ, 1998. -211 с.
6. В. П. Савчук, С. И. Прилипко, Е. Г. Величко. Анализ и разработка инвестиционных проектов. -Учебное пособие. -Киев: Абсолют-В, Эльга, 1999. - 304 с.

Додаток 1

Вихідні дані для виконання типової курсової роботи

Остання цифра залікової книжки	Зміна показників, % **							Передостання цифра залікової книжки	Показники		
	ΔA	ΔC	Δk_M^*	ΔC_M^*	Δk_T^*	Δk_e^*	ΔC		INV_{OF} , млн. грн.	OF_B^* , млн. грн.	n, років
1	+3	+3	-3	+2	-3	-4	-4	1	15,0	4,0	3
2	+2	+3	-2	-1	+2	-4	-5	2	16,0	5,0	2
3	-2	+5	-3	+2	-2	-4	-6	3	14,0-	6,0	3
4	-2	+4	+2	-1	-3	-4	-4	4	15,0	4,0	3
5	-1	+2	-2	+2	-3	-4	-5	5	17,0	6,0	2
6	+4	—	—	+2	-2	-3	—	6	15,0	4,0	3
7	+5	+2	—	—	-3	—	-4	7	18,0	5,0	3
8	-3	+4	-3	+2	-3	-3	-5	8	14,0	6,0	2
9	+6	+2	-2	-1	-3	-4	-4	9	15,0	5,0	4
0	—	+5	+2	—	+2	-1	—	0	18,0	6,0	1

* - Δk_M , Δk_T , Δk_e - зміни витратних коефіцієнтів відповідно матеріалів, палива, енергії,

ΔC_M - зміна ціни матеріалів,

OF_B - виведені основні фонди.

** - ці зміни будуть мати місце тільки у першому році реалізації проекту і зберуться до кінця терміну дії проекту.

Схема нарощення та дисконтування грошових потоків

